

ഇത്തിബാഇൽ ചില സുപ്രധാന താത്വിക നിയമങ്ങൾ

ഗ്രന്ഥകർത്താവ്: ശൈഖ് ഫൈസൽ ഇബ്ൻ അലി അൽ ബുഅദാനി
അവലംബ ഗ്രന്ഥം: الإتياع على ضوء الوحيين
വിവർത്തനം: അബ്ദുൽ ജബ്ബാർ അബ്ദുല്ല

ഇത്തിബാഇന്റെ ഭാഷ്യവും യാഥാർത്ഥ്യവുമായി ബന്ധപ്പെട്ട് ചില താത്വിക നിയമങ്ങൾ ഇവിടെ ഉണർത്തുന്നു.

ഒന്ന്: ഇസ്‌ലാമിന്റെ സ്ഥാപനം അല്ലാഹുവിൽ നിന്നുള്ള വഹ്യിലും ശരിയായി സ്ഥിരപ്പെട്ട പ്രമാണങ്ങളിലുമാണ്. അല്ലാതെ മനുഷ്യബുദ്ധിയിലോ മനുഷ്യബുദ്ധി മെനെന്നെടുത്ത കാര്യങ്ങളിലോ അല്ല. വിശുദ്ധ ക്വർആനിലോ തിരുസുന്നത്തിലോ വല്ല കൽപ്പനാസ്വരമോ നിരോധനാജ്ഞയോ വന്നാൽ അതെല്ലാം നാം സ്വീകരിക്കലും അവ ശിരസ്സാവഹിച്ച് പ്രാവർത്തികമാക്കാൻ ധൃതികാണിക്കലും അനിവാര്യമാണ്; ആ കാര്യങ്ങൾ പ്രവർത്തിക്കാനുള്ള താകട്ടെ ഉപേക്ഷിക്കാനുള്ളതാകട്ടെ.

അതിനാൽ സലഹുകളായ സച്ചരതർ പ്രമാണങ്ങൾ എവിടെയാണോ, അവിടെ അവക്കനുസരിച്ചാണ് ചലിച്ചത്. ഒരു വ്യക്തി തെളിവിൽ നിലകൊണ്ടവനാണെങ്കിൽ അയാൾ നേർമാർഗ്ഗത്തിലാണെന്ന് അവർ വിധിപറയുമായിരുന്നു.¹ ഇമാം സുഹ്രി² പറഞ്ഞു: "അല്ലാഹുവിൽനിന്നാകുന്നു രിസാലത്ത്. അത് എത്തിക്കൽ മാത്രമാകുന്നു റസൂൽ³യുടെ ബാധ്യത, അതിന് കീഴ്പ്പെടുത്ത് നമ്മുടെ മേൽ നിർബന്ധമാണ്."² ഇമാം ത്വഹാവി³ പറഞ്ഞു: "ഇസ്‌ലാമിന്റെ പാദം സമർപ്പണത്തിന്റേയും സർവ്വതമനാ അംഗീകരിക്കുന്നതിന്റേയും പുറത്താണ് ഉറച്ചുനിൽക്കുക." പ്രസ്തുത വാക്ക് വ്യാഖ്യാനിച്ചുകൊണ്ട് ഇബ്നു അബിൽ ഇസ്സൂൽ ഹനഫി⁴ പറഞ്ഞു: "അഥവാ വിശുദ്ധ ക്വർആനിലും തിരുസുന്നത്തിനും സമർപ്പിക്കാത്തവന്റേയും അതിന് കീഴൊതുങ്ങാത്തവന്റേയും ഇസ്‌ലാം (സമർപ്പണം) ഉറക്കുകയില്ല. അതിനാൽ അതിനെതിരിൽ അവൻ തിരിയാതിരിക്കണം, തന്റെ ബുദ്ധികൊണ്ടോ, ചിന്തകൊണ്ടോ, അനുമാനം കൊണ്ടോ, അവയെ എതിർക്കാതിരിക്കുകയും വേണം."³

പ്രതിഭാശാലിയായ അലി⁵വിന്റെ വാക്കുകൾ എത്ര സുന്ദരം! അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "നിങ്ങൾ ആളുകളെ അനുകരിക്കുന്നത് സൂക്ഷിക്കണം. കാരണം ഒരാൾ സ്വർഗ്ഗാവകാശികളുടെ പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്യും. പിന്നീട് -അയാളെക്കുറിച്ചുള്ള അല്ലാഹുവിന്റെ അറിവിനാൽ- അയാൾ നേരെ മറിയുകയും നരകാർഹരായവരുടെ പ്രവൃത്തികൾ ചെയ്യുകയും ചെയ്യും. അനന്തരം

¹ ഈ വിഷയത്തിൽ ഇമാം ഇബ്നു സിരീന്റെ വാക്കുകൾ സുന്നനുദ്ദാരിമി 140 നോക്കുക.
² ഫത്ഹുൽ ബാരി 13 : 504
³ ശറഹു അൽ അഖിദത്തി ത്വഹാവിതു 1 :219

മരണപ്പെടുകയും അയാൾ നരകാവകാശിയായി മാറുകയും ചെയ്യും. മറ്റൊരാൾ നരകാർഹരായവരുടെ പ്രവൃത്തി ചെയ്യും പിന്നീട് -അയാളെക്കുറിച്ചുള്ള അല്ലാഹുവിന്റെ അറിവിനാൽ- അയാൾ മാറിമറിയുകയും സ്വർഗ്ഗാർഹരുടെ പ്രവൃത്തി ചെയ്യുകയും ചെയ്യും. അനന്തരം അയാൾ മരണപ്പെടും അയാൾ സ്വർഗാവകാശിയായിത്തീരും. വസ്തുത ഇതായിരിക്കെ ആളുകളെ അനുകരിക്കുകയാണെങ്കിൽ മരിച്ചവരെ അനുഗമിക്കുക. ജീവിച്ചിരിക്കുന്നവരെയല്ല. മരിച്ചവർ എന്നതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം വിരൽചൂണ്ടുന്നത് പ്രവാചകൻﷺയിലേക്കും പ്രവാചകൻﷺയുടെ അരുമ സ്വഹാബികളിലേക്കുമാണ്.⁴

ഇമാം അബൂസ്സിനാദ്ﷺ പറഞ്ഞു: നബിചര്യകളും സത്യമാർഗ്ഗങ്ങളും, ധാരാളമായി മനുഷ്യബുദ്ധിക്ക് വെളിപ്പെടുണെതിനെതിരിൽ വരും. പക്ഷെ മുസ്ലിംകളെ സംബന്ധിച്ചിടത്തോളം ഈ സംഘട്ടനത്തിൽ പ്രമാണങ്ങൾ അനുധാവനം ചെയ്യൽ അനിവാര്യമാണ്. ബുദ്ധിക്കെതിരേന്ന് പ്രകടമായി തോന്നുന്ന വിഷയമാണ്; ആർത്തവകാരി നോമ്പ് ക്വദാഅ് വീട്ടുന്നതും നമസ്കാരം കദ്ദാഅ് വീട്ടുന്നില്ല എന്നതും.⁵

രണ്ട്: ഒരു മുസ്ലിം തന്റെ ജീവിതത്തിന്റെ മുഴുകാരുങ്ങളിലും ഏതൊരു പ്രവർത്തനം കൊണ്ടുവരുന്നുവോ അതിന് മുമ്പായി പ്രസ്തുത പ്രവർത്തനത്തിന്റെ മതവിധിയെന്തെന്ന് അന്വേഷിക്കലും അത് ഉറപ്പുവരുത്തലും നിർബന്ധമാണ്. കാരണം, നബിﷺ പറഞ്ഞു :

مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرًا فَهُوَ رَدٌّ

“ഒരാൾ ഒരു പ്രവൃത്തി ചെയ്തു; അതിന് നമ്മുടെ കൽപ്പനയില്ലെങ്കിൽ അത് തള്ളപ്പെടേണ്ടതാണ്.”⁶

ഈ തത്വത്തിന്റെ പ്രാവർത്തികതയത്രെ പ്രവാചകനെ അനുധാവനം ചെയ്യുന്നതിന്റെ യഥാർത്ഥ വശം. ഇതു സംബന്ധമായി ഇമാം ശാതിബിﷺ പറഞ്ഞു: “ശരീഅത്തിന്റെ വിധിവിധികളിൽ തനിക്ക് ശറഅുക്കപ്പെടാത്ത(മതപരമാക്കപ്പെടാത്ത)തിനെ തേടിപ്പോകുന്നവരെല്ലാം ശരീഅത്തിനെ പൊളിക്കുന്നവരാണ്. ആരെക്കെ ശരീഅത്തിനെ ഖണ്ഡിക്കുന്നുവോ അവന്റെ ഖണ്ഡന പ്രവർത്തനം ബാതിലാണ്. ആരെങ്കിലും വിധിവിധികളിൽ തനിക്ക് ശറഅുക്കപ്പെടാത്തത് ചെയ്യാൻ ആഗ്രഹിച്ചാൽ അവന്റെ പ്രവർത്തനം ബാതിലാണ്.”⁷

മൂന്ന്: റസൂൽﷺയെ ഇത്തിബാഅ് ചെയ്യുകയെന്ന് പറഞ്ഞാൽ, വിശുദ്ധ ക്വർആനിൽ; അത് അല്ലാഹുവിൽനിന്ന് പ്രവാചകനുള്ള വഹ്യ് ആണെന്ന് പരിഗണിച്ച് അതിൽ വന്ന മുഴുവൻ

⁴ ഇമാം ശാതിബി, അൽ ഇഅ്തിസാം 2:358
⁵ ഫത്ഹുൽബാരി 4:192. ഇമാം ഇബ്നുഹജർ പറഞ്ഞു: അബൂ സിനാദിന്റെ ഈ വാക്ക് അലിവിന്റെ മറ്റൊരു വാക്കിലേക്ക് വിരൽ ചൂണ്ടുന്നത്പോലുണ്ട്, അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: “ദീൻ മനുഷ്യബുദ്ധിക്ക് തോന്നുന്നതനുസരിച്ചായിരുന്നുവെങ്കിൽ കാലു റയുടെ അടിഭാഗം തടവലായിരുന്നു അതിന്റെ മുകൾഭാഗം തടവുന്നതിനേക്കാൾ കരണീയമായത്.” ഇമാം അഹ്മദ്, മുസ്നദ്:1267, ഇമാം അബൂദാവൂദ് , സുന്നൻ: 162
⁶ മുസ്ലിം 1718
⁷ ഇമാം ശാതിബി , അൽമുവാഫഖാത്ത് 2:333

കൽപ്പനകളും നിരോധനങ്ങളും പ്രാവർത്തികമാക്കലിലൂടെയാണ്. അപ്രകാരം വിശുദ്ധ സുന്നത്തിനെ പ്രാവർത്തികമാക്കലുമാണ്. നബി ﷺ പറഞ്ഞു :

أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْكِتَابَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ، أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْقُرْآنَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ

"അറിയണം, എനിക്ക് ക്വർആനും അതോടൊപ്പം തതുല്യമായതും നൽകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു. അറിയണം, എനിക്ക് ക്വർആനും അതോടൊപ്പം തതുല്യമായതും നൽകപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു."⁸

ഇമാം അത്യാദ് റഹിമുല്ലാഹി പറഞ്ഞു: "റസൂലുല്ലാഹി സലാമുയെ അനുസരിക്കൽ, ക്വർആനിനേയും തിരുസുന്നത്തിനേയും പിൻപറ്റലാണ്."⁹ അല്ലാമാ നാസിറുദ്ദീൻ സഅദ്ദി റഹിമു പറഞ്ഞു: "റസൂലുല്ലാഹി സലാമു കൊണ്ട് വന്നതെന്തോ അത് ഓരോ വ്യക്തിയും സ്വീകരിക്കുകയും പിൻപറ്റുകയും ചെയ്യൽ ബാധ്യതയാണ്. ഒരിക്കലും അതിൽ എതിർ പ്രവർത്തിക്കാവതല്ല. ഒരു വിധി നബി സലാമു പ്രമാണമാക്കിയാൽ അല്ലാഹു പ്രമാണമാക്കിയത് പോലെ തന്നെയാണ്. അത് കയ്യൊഴിക്കുന്നതിൽ ഒരാൾക്കും വിട്ട്വീഴ്ചയോ ഒഴികഴിവോ ഇല്ല തന്നെ. ഒരാളുടെ വാക്കും പ്രവാചകന്റെ വാക്കുകളേക്കാൾ മുന്തിപ്പിക്കൽ അനുവദനീയമല്ല."¹⁰

നാല്: ആരാധനയുടെ വകുപ്പിൽപ്പെട്ടതും നബി സലാമു ചെയ്യാതിരുന്നതുമായവ, അഥവാ നബി സലാമുയുടെ കാലത്ത് അത് ചെയ്യാനുള്ള തേട്ടമുണ്ടായിട്ടും നബി സലാമു അത് ചെയ്തില്ല. എങ്കിൽ നബി സലാമുയുടെ കാലശേഷം അത് ചെയ്യൽ ബിദ്അത്ത് ആണ്. അത് ചെയ്യാതിരിക്കൽ സുന്നത്തുമാണ്. നബിദിനാഘോഷം, ഇസ്റാഅ്-മിഅ്റാജ് രാവ് കൊണ്ടാടൽ, ഹിജ്റ ആഘോഷിക്കൽ, പുതുവത്സരാഘോഷം തുടങ്ങിയവയെല്ലാം അതിന് ഉദാഹരണമാണ്. നബി സലാമു പറഞ്ഞു:

مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ

ഒരാൾ ഒരു പ്രവൃത്തിചെയ്തു അതിന് നമ്മുടെ കൽപ്പനയില്ലെങ്കിൽ അത് തള്ളപ്പെടേണ്ടതാണ്.¹¹

ഇമാം മാലിക് റഹിമു പറഞ്ഞു: "അന്ന് (നബി സലാമുയുടെ കാലത്ത്) ദീനല്ലാത്തത് ഇന്നൊരിക്കലും ദീനാവുകയില്ല. "¹²

ശൈഖുൽ ഇസ്ലാം ഇബ്നു തൈമിയ്യ റഹിമു പറഞ്ഞു: "തുടർച്ചയായി (റസൂലുല്ലാഹി സലാമു) ഉപേക്ഷിച്ചത് ഉപേക്ഷിക്കൽ സുന്നത്താണ്. തുടർച്ചയായി പ്രാവർത്തികമാക്കിയത് പ്രവർത്തിക്കൽ സുന്നത്താകുന്നത് പോലെ "¹³

⁸ ഇമാം അഹ്മദ് 4 : 131 സ്വഹിഹുൽ ജാമിഅ് 1:516
⁹ ദാരിമി 1 : 77
¹⁰ തഹ്സീറുസ്സഅദി 7 : 333
¹¹ മുസ്ലിം 1718
¹² ഇമാം ശാതിബി , അൽ ഇഅ്തിസ്വാം 1 :49
¹³ ഇബ്നു തൈമിയ്യ , മജ്മൂഉൽ ഫതാവ 26 : 172

ഇമാം ഇബ്നുകഥീർ رحمه الله പറഞ്ഞു: "എന്നാൽ അഹലുസുന്നത്തി വൽജമാഅത്ത്, സ്വഹാബികളിൽ നിന്ന് സ്ഥിരപ്പെടാത്ത ഏതൊരു വാക്കിനെക്കുറിച്ചും പ്രവൃത്തിയെക്കുറിച്ചും അവർ പറയുന്നത് അത് ബിദ്അത്ത് (മതത്തിൽ നൂതനമായത്) ആണ് എന്നാണ്. കാരണം അതൊരു പുണ്യകാര്യമായിരുന്നെങ്കിൽ അവർ അതിലേക്ക് നമ്മേക്കാൾ മുന്നിട്ട് ചെല്ലുമായിരുന്നു." ¹⁴

അബ്ദ്: ജനങ്ങൾക്ക് മതത്തിന്റെ അടിസ്ഥാന വിഷയങ്ങളിലാകട്ടെ ശാഖാപരമായ വിഷയങ്ങളിലാകട്ടെ ഏതൊരു വിഷയത്തിന്റേയും വ്യക്തരൂപവും സ്പുടഭാഷ്യവും കൊണ്ടാണ് ശരിയെന്ന് അവതരിപ്പിക്കേണ്ടത്. പ്രസ്തുത വിഷയങ്ങൾ ആരാധനാ കാര്യങ്ങളിലായാലും, ക്രയവിക്രയങ്ങളിലായാലും, സമാധാനസന്ധി, യുദ്ധം, രാഷ്ട്രീയം, സാമ്പത്തികം... തുടങ്ങിയ മേഖലകളിലായാലും ശരി.

അല്ലാഹു ﷻ പറഞ്ഞു :

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تَبْيِينًا لِّكُلِّ شَيْءٍ ۖ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

"..... എല്ലാ കാര്യത്തിലും വിശദീകരണമായിക്കൊണ്ടും, മാർഗ്ഗ ദർശനവും കാര്യവും കീഴ്പെട്ട് ജീവിക്കുന്നവർക്ക് സന്തോഷവാർത്തയുമായിക്കൊണ്ടുമാണ് നിനക്ക് നാം വേദഗ്രന്ഥം അവതരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നത്." (വി.കു. 16:89)

വിണ്ടും അല്ലാഹു ﷻ പറയുന്നു :

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

"ഇന്ന് ഞാൻ നിങ്ങൾക്ക് നിങ്ങളുടെ മതം പൂർത്തിയാക്കിത്തന്നിരിക്കുന്നു. എന്റെ അനുഗ്രഹം നിങ്ങൾക്ക് ഞാൻ നിറവേറ്റിത്തരികയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു. മതമായി ഇസ്ലാമിനെ ഞാൻ നിങ്ങൾക്ക് തൃപ്തിപ്പെട്ട് തന്നിരിക്കുന്നു." (വി.കു. 5:3)

ബഹുദൈവ വിശ്വാസികളിൽപ്പെട്ട ഒരാൾ സൽമാനുൽ ഫാരിസി رحمه الله യോട് ചോദിച്ചു: 'നിങ്ങളുടെ പ്രവാചകൻ നിങ്ങൾക്ക് എല്ലാം പഠിപ്പിച്ചു; ഖിറാഅഃ (മലമുത്ര വിസർജ്ജന മര്യാദ) വരെ' അപ്പോൾ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു: "അതെ അദ്ദേഹം ഞങ്ങൾ മലമുത്ര വിസർജ്ജനം നടത്തുമ്പോൾ ക്വിബ്ലയിലേക്ക് തിരിയുന്നത് പോലും വിലക്കി....." ¹⁵

ആറ്: ഒരു പ്രവൃത്തി ആറ് കാര്യങ്ങളിൽ മതത്തോട് യോജിച്ചാലല്ലാതെ ആ പ്രവൃത്തിയിൽ ഇത്തിബാഅ് സാക്ഷാൽകൃതമല്ല.

¹⁴ ഇബ്നുകഥീർ, തഹ്സീറുൽ ക്വർആനിൽ അദീം 4 :156
¹⁵ മുസ്ലിം 262

4 | www.salafivoice.com

1. **സബബ് (കാരണം):** ഒരാൾ, മതം നിശ്ചയിക്കാത്ത ഒരു കാരണം ഒരു ആരാധനാ കർമ്മത്തിലേക്ക് ചേർത്തുകൊണ്ട് ആ കർമ്മം ചെയ്ത് അല്ലാഹുവിനെ ആരാധിച്ചു; എങ്കിൽ പ്രസ്തുത കർമ്മം ബിദ്അത്താണ്. അത് നിർവ്വഹിച്ചവനിലേക്ക് തള്ളപ്പെടേണ്ടതുമാണ്. ഉദാ: തഹജ്ജുദ് നമസ്കാരം നിർവ്വഹിച്ചു കൊണ്ടൊരാൾ റജബ് ഇരുപത്തി ഏഴിലെ ഇസ്റാഅ്-മിഅ്റാജ് രാവ് ആഘോഷിക്കുന്നത് പോലെ.¹⁶ ഇവിടെ തഹജ്ജുദ് അടിസ്ഥാനപരമായി ഇബാദത്താണ്. പക്ഷേ റജബ് ഇരുപത്തിഏഴിലെ മിഅ്റാജ് രാവെന്ന ശറഇൽ സ്മിരപ്പെടാത്ത കാരണം കൊണ്ട് അതിനെ കൂട്ടി ബന്ധിച്ചപ്പോൾ കർമ്മം ബിദ്അത്തായി.

2. **ജിൻസ് (വർഗ്ഗം):** ഒരാൾ ഒരു ആരാധനാകർമ്മം നിർവ്വഹിച്ചു. പക്ഷെ നിർവ്വഹിക്കപ്പെട്ടതിന്റെ ഇനം മതപരമായി നിശ്ചയിക്കപ്പെട്ടതല്ലായെങ്കിൽ അത് സ്വീകരിക്കപ്പെടുകയില്ല. ഉദാഹരണം: കുതിരയെ ഉദ്യഹിയത്ത് അറക്കുന്നത്. അത് സ്വീകരിക്കപ്പെടില്ല. കാരണം ആട്, മാട്, ഒട്ടകം എന്നീ ഇനങ്ങളിൽ പെട്ട മൃഗങ്ങളിൽ മാത്രമേ ഉദ്യഹിയത്ത് പാടുള്ളൂ.

3. **ക്വദ്റ (തോത്):** ഒരാൾ ഒരു ഫർദ് നമസ്കാരം കൂടി ആറാമത് വർധിപ്പിക്കാൻ ഉദ്ദേശിച്ചു. അല്ലെങ്കിൽ ഏതെങ്കിലും ഫർദ് നമസ്കാരത്തിൽ ഒരു റക്അത്ത് വർധിപ്പിക്കാനുദ്ദേശിച്ചു. എങ്കിൽ അവന്റെ ആ പ്രവൃത്തി തള്ളപ്പെടേണ്ട ബിദ്അത്താണ്. കാരണം അത് എണ്ണത്തിലും വണ്ണത്തിലും ശറഇന് എതിരാണ്.

4. **കയ്ഫിയ്യത്ത് (രൂപക്രമം):** ഒരാൾ വുദ്യവിന്റേറയോ നമസ്കാരത്തിന്റേറയോ രൂപം തലതിരിച്ച് ചെയ്തുവെങ്കിൽ അയാളുടെ പ്രസ്തുത വുദ്യവോ നമസ്കാരമോ ശരിയാവുകയില്ല. കാരണം അയാളുടെ പ്രവർത്തനം നിർവ്വഹിക്കേണ്ട രൂപക്രമത്തിൽ ശറഇനോട് എതിരായി.

5. **സമാൻ (കാലം):** ഒരാൾ റജബ് മാസത്തിൽ ഉദ്യഹിയ്യത്ത് അറുത്തു, റമദാനിലെ നോമ്പ് ശവ്വാലിൽ പിടിച്ചു, ദുൽഖഅദ് 9-ന് അറഫയിൽ നിന്നു. എങ്കിൽ അയാളുടെ ഈ പ്രവർത്തനങ്ങൾ ശരിയാവുകയില്ല. കാരണം പ്രസ്തുത പ്രവർത്തനം നിർവ്വഹിക്കേണ്ട കാലത്തിന്റെ വിഷയത്തിൽ അയാൾ ശറഇനോട് എതിരായി.

6. **മകാൻ (സ്ഥലം):** ഒരാൾ പള്ളിയിൽ ഇഅ്തികാഫ് (ഭജനം) ഇരിക്കാതെ വീട്ടിൽ ഇരുന്നു, അല്ലെങ്കിൽ ദുൽഹജ്ജ് ഒമ്പതിന് അറഫയിൽ നിൽക്കുന്നതിന് പകരം മുസ്ദലിഫയിൽ

¹⁶ ഇസ്റാഅ്-മിഅ്റാജ് രാവ് നിർണ്ണയിക്കുന്നതിൽ പണ്ഡിതന്മാർക്ക് പത്തിലേറെ അഭിപ്രായങ്ങളുണ്ട്. (ഇബ്നുഹജർ ഋതുയുടെ ഫത്ഹുൽബാരി 7:203-ൽ നോക്കുക) ശൈഖ് ഇബ്നു ബാസ് പറഞ്ഞു: "ഇസ്റാഅ് മിഅ്റാജ് രാവ് എന്നാണെന്ന് നിർണ്ണയിച്ചു കൊണ്ട് ഒരു സ്വഹിഹായ ഹദീസ് പോലും സ്മിരപ്പെട്ടിട്ടില്ല. പ്രസ്തുതരാവിനെ നിർണ്ണയിച്ചുകൊണ്ട് വന്നതായ റിപ്പോർട്ടുകളെല്ലാം പണ്ഡിതന്മാരുടെ അടുക്കൽ സ്മിരപ്പെടാത്തതാകുന്നു. ആ രാവിനെ ജനങ്ങളിൽനിന്ന് മറപ്പിച്ചതിൽ അല്ലാഹുവിന് വലിയ ഹിക്മത്തുണ്ട്. ഇനി ആ രാവ് നിർണ്ണയിക്കപ്പെട്ടാൽ തന്നെയും മുസ്ലിംകൾക്ക് ആ രാവിൽ പ്രത്യേക ആരാധന നടത്തുവാനോ ആഘോഷിക്കുവാനോ പാടില്ല. കാരണം നബി ഋയും സ്വഹാബികളും ആ രാവിൽ അഘോഷിക്കുകയോ ഏതെങ്കിലും പ്രത്യേക ആരാധനകൊണ്ട് അതിനെ പ്രത്യേകമാക്കുകയോ ചെയ്തിട്ടില്ല. മിഅ്റാജ് രാവ് ആഘോഷിക്കൽ മതപരമായിരുന്നുവെങ്കിൽ അല്ലാഹുവിന്റെ റസൂൽ ഋ വാക്കുകൊണ്ടോ പ്രവൃത്തികൊണ്ടോ ഉമ്മത്തികൾക്ക് അത് വിവരിച്ചുകൊടുക്കുമായിരുന്നു. നബി ഋയിൽ നിന്ന് ആ വിഷയത്തിൽ വല്ലതും സ്മിരപ്പെട്ടുവെങ്കിൽ അത് അറിയപ്പെടുകയും പ്രസിദ്ധമാകുകയും സ്വഹാബികൾ നമുക്കത് കൈമാറുകയും ചെയ്യുമായിരുന്നു. കാരണം അവർ സമൂഹത്തിന് ആവശ്യമായതെല്ലാം അവരുടെ പ്രവാചകൻ ഋയിൽനിന്ന് പിൽ കാലക്കാർക്ക് കൈമാറി. ദീനിന്റെ വിഷയത്തിൽ ഒരു വിഴ്ചയും വരുത്തിയില്ല എന്ന് മാത്രമല്ല എല്ലാ നന്മയിലേക്കും അവർ മുന്നേറി. മിഅ്റാജ് രാവ് കൊണ്ടാടൽ മതപരമായിരുന്നുവെങ്കിൽ അവരായിരുന്നു അതിലേക്ക് മുന്നേറേണ്ടിയിരുന്നത്. നബി ഋയുടെ ജനങ്ങളിൽ ജനങ്ങൾക്കുള്ള ഏറ്റവും വലിയ ഉപദേശ്ശാവാൻ. അദ്ദേഹം റിസാലത്ത് സൂക്ഷ്മമായി എത്തിക്കുകയും തന്നിലർപ്പിതമായ അമാനത്ത് നിർവ്വഹിക്കുകയും ചെയ്തു. മിഅ്റാജ് രാവിനെ ആദരിക്കലും ആഘോഷിക്കലും ദീനിൽ പെട്ടതായിരുന്നുവെങ്കിൽ നബി ഋ അതിൽ അശ്രദ്ധനാകുകയോ മറച്ചുവെക്കുകയോ ചെയ്യുമായിരുന്നില്ല. മേൽപറഞ്ഞതൊന്നും സംഭവിക്കാത്തതിനാൽ തന്നെ മിഅ്റാജ് രാവിനെ ആദരിക്കലും ആഘോഷിക്കലും ഇസ്ലാമിൽ പെട്ടതേയല്ലെന്ന് മനസ്സിലാക്കാം. (ഫതാവ ലജ്നത്തിദാഇമ 3:65)

നിന്നു. എങ്കിൽ അയാളുടെ പ്രസ്തുത പ്രവർത്തനം നിർവ്വഹിക്കേണ്ട കാലത്തിന്റെ വിഷയത്തിൽ ശറഇന് എതിരായതിനാൽ അത് ശരിയാവുകയില്ല.¹⁷

ഏഴ്: ആരാധനകളുടെ വിഷയത്തിൽ മനുഷ്യനെ സംബന്ധിച്ചേടത്തോളം അവൻ ആരാധനകളുടെ അർത്ഥശാസ്ത്രമെന്തെന്നോ താത്വിക വശമെന്തെന്നോ നോക്കാതെ അവകൊണ്ട് ആരാധനയെടുക്കുക, അവ പ്രാവർത്തികമാക്കുകയെന്നതാണ് അടിസ്ഥാനം. തത്വങ്ങളും അർത്ഥങ്ങളും അധിക ആരാധനകളിലും നന്നേ പ്രകടമാണെങ്കിലും ശരി, തൽവിഷയം സ്ഥിരീകരിച്ച് കൊണ്ട് ഇബ്നു ഉമൈമിൻ[ؓ] പറയുന്നു: അല്ലാഹു^ﷻയും റസൂൽ^ﷺയും കൽപ്പിച്ചതെന്തെന്ന് നാം അറിയൽ നിർബന്ധമാണ്. അപ്രകാരം അല്ലാഹു^ﷻയും റസൂൽ^ﷺയും വിരോധിച്ചത് അറിയലും നിർബന്ധമാണ്. അതത്രെ ഹിക്മത്. അതിനാൽ അവക്ക് നാം നമ്മെ സമർപ്പിക്കലും നമ്മുടെ മേൽ നിർബന്ധമാണ്. ദീനിയുടെ ഏതെങ്കിലും വിഷയത്തിൽ അതിന്റെ തത്വമേതെന്ന് ആരെങ്കിലും നമ്മോട് ചോദിച്ചാൽ നാം പറയും: നിശ്ചയം കൽപ്പനകളിൽ അല്ലാഹു^ﷻയും റസൂൽ^ﷺയും കൽപ്പിച്ചു എന്നതാണ് ഹിക്മത്. വിലക്കുകളിൽ അല്ലാഹു^ﷻയും റസൂൽ^ﷺയും വിലക്കി എന്നതാണ് ഹിക്മത്. പ്രസ്തുത വിഷയത്തിന്റെ തെളിവ് അല്ലാഹു^ﷻയുടെ വചനമാണ്:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَى اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ

“അല്ലാഹുവും അവന്റെ റസൂലും ഒരു കാര്യത്തിൽ തീരുമാനമെടുത്തുകഴിഞ്ഞാൽ സത്യവിശ്വാസിയായ ഒരു പുരുഷനാകട്ടെ സ്ത്രീക്കാകട്ടെ തങ്ങളുടെ കാര്യത്തെ സംബന്ധിച്ച് സ്വതന്ത്രമായ അഭിപ്രായം ഉണ്ടായിരിക്കാവുന്നതല്ല.” (വി.കു.33:36)

ആയിശ[ؓ] ഒരിക്കൽ ചോദിക്കപ്പെട്ടു:

"مَا بَالُ الْحَائِضِ تَقْضِي الصِّيَامَ وَلَا تَقْضِي الصَّلَاةَ؟"

“ആർത്തവകാരിയുടെ കാര്യം എന്താണ്; അവൾ നോമ്പ് ക്വദാ വീട്ടണം; നമസ്കാരം ക്വദാ വീട്ടേണ്ടതില്ല...? അവർ പറഞ്ഞു:

"كَانَ يُصِيْبُنَا ذَلِكَ فَنُؤْمِرُ بِقَضَاءِ الصِّيَامِ وَلَا نُؤْمِرُ بِقَضَاءِ الصَّلَاةِ"

“പ്രവാചകൻ^ﷺയുടെ കാലത്ത് ഞങ്ങൾക്ക് ആർത്തവമുണ്ടാകാറുണ്ടായിരുന്നു. അപ്പോൾ നോമ്പ് ക്വദാ വീട്ടാൻ ഞങ്ങൾ കൽപ്പിക്കപ്പെടാറുണ്ടായിരുന്നു. നമസ്കാരം ക്വദാ വീട്ടാൻ കൽപ്പിക്കപ്പെടാറില്ലായിരുന്നു.”¹⁸ ഇവിടെ ആയിശ[ؓ] സുന്നത്ത് കൊണ്ട് തെളിവുപിടിച്ചു. കാരണം എന്തെന്ന് അവർ ഉണർത്തിയില്ല. ഇതത്രെ, യഥാർത്ഥ സമർപ്പണം; കീഴൊതുക്കവും. വിധി വിലക്കുകൾക്ക് പിന്നിലെ ഹിക്മത് എന്തെന്ന് അറിഞ്ഞാലും ഇല്ലെങ്കിലും അല്ലാഹു^ﷻയും റസൂൽ^ﷺയും കൽപ്പിച്ചത് അംഗീകരിക്കുകയും സ്വീകരിക്കുകയും

¹⁷ ഇബ്നു ഉമൈമിൻ, അൽ ഇബ്ദാഅ് 21-22

¹⁸ സ്വഹീഹുൽ ബുഖാരി: 321

ചെയ്യുക. ആ ഹിക്മത്ത് എന്തെന്ന് അറിഞ്ഞിട്ടേ ഞാൻ വിശ്വസിക്കൂ എന്ന രീതിയിലാണ് ഒരാളെങ്കിൽ നാം അയാളോട് പറയുന്നു: "താങ്കൾ തന്നിഷ്ടത്തെ പിന്തുടരുന്നവനാണ്. ദീനിയൻറെ യാതൊരു കാര്യവും നിങ്ങൾ പ്രാവർത്തികമാക്കില്ല; പ്രാവർത്തികമാക്കലാണ് നിങ്ങൾക്ക് ഗുണകരം എന്ന് നിങ്ങൾക്ക് വെളിപ്പെടുത്തിത്തന്നിട്ടില്ലാതെ. " ¹⁹

ഉമർ رضي الله عنه വിൻറെ മേന്മ മികവുറ്റത് തന്നെ, അദ്ദേഹം പറഞ്ഞ സന്ദർഭം:

"فِيمَ الرَّمْلَانِ وَالْكَشْفِ عَنِ الْمَنَاقِبِ وَقَدْ أَطَأَ اللَّهُ الْإِسْلَامَ وَتَفَى الْكُفْرَ وَأَهْلَهُ؟ مَعَ ذَلِكَ لَا نَدْعُ شَيْئًا كُنَّا نَعْلَمُهُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ"

"അല്ലാഹു ഇസ്ലാമിന് സ്വാധീനമുണ്ടാക്കുകയും കുഫ്റിനേയും ശിർക്കിനേയും അവിശ്വാസികളേയും മക്കയിൽനിന്ന് തുടച്ച് നീക്കുകയും ചെയ്തതിൽ പിന്നെ ത്വവാഹ് ചെയ്യുമ്പോൾ എന്തിനാണ് റമൽ (കാലടിപ്പിച്ചുകൊണ്ടുള്ള ഓട്ടം)..? എന്തിനാണ് ഇഹ്റാമിലെ വസ്ത്രം ധരിക്കുമ്പോൾ വലം ചുമൽ വെളിപ്പെടുത്തുന്നത്..? (ഇപ്പോൾ അതിൻറെ ആവശ്യമില്ല) എന്നാലും റസൂൽ ﷺയുടെ കാലത്ത് ചെയ്ത ഒന്നുമേ നാം ഉപേക്ഷിക്കില്ല തന്നെ." ²⁰

ഉപരിസൂചിത വരികൾക്കിടയിൽനിന്ന് ആരും തന്നെ, തെളിവുകൾ വിളിച്ചറിയിക്കുന്ന ആരാധനകളുടെ അർത്ഥവും ഹിക്മതുകളും അന്വേഷിക്കൽ നമ്മോട് ആവശ്യപ്പെട്ടതല്ലെന്ന് മനസിലാക്കേണ്ടതില്ല. അല്ലാഹു ﷻയും റസൂൽ ﷺയും അതിൽ ചിലതിനെ കുറിച്ച് ഉണർത്തിയിരിക്കേ, അതെങ്ങിനെ അന്വേഷിക്കാതിരിക്കും?

അല്ലാഹു ﷻ പറഞ്ഞു :

لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ

“നിങ്ങൾ ചിന്തിക്കുവാൻ വേണ്ടി”

لَعَلَّكُمْ تَفْلِحُونَ

“നിങ്ങൾ വിജയിക്കുന്നതിന് വേണ്ടി”

لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ

“നിങ്ങൾ ദോഷബാധയെ സൂക്ഷിക്കുന്നതിന് വേണ്ടി”

നബി ﷺ പറഞ്ഞു:

إِنَّمَا جُعِلَ الطَّوَافُ بِالْكَعْبَةِ وَبَيْنَ الصَّفَا وَالْمَرْوَةِ وَرَمْيُ الْجِمَارِ لِإِقَامَةِ ذِكْرِ اللَّهِ

¹⁹ ഇബ്നു ഉമൈമിൻ, അശ്ശറഹുൽ മുന്തിഅ് 4: 165-166

²⁰ അൽബാനി , സ്വഹീഹ് സുന്നതി അബിദാവൂദ് 2662

“കൗബക് ചുറ്റും ത്വവാഹും, സ്വഹാമർവുക്കിടയിൽ സൗയും, ജറകളിലെ കല്ലേറും അല്ലാഹുവിനെക്കുറിച്ചുള്ള സ്മരണ നിലനിർത്താനാണ്.”²¹

അപ്പോൾ ഹിക്മതുകൾ അന്വേഷിക്കേണ്ട എന്നല്ല. പക്ഷേ ഇവിടെ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത് ഹിക്മതുകൾ അന്വേഷിച്ച് കണ്ടെത്തുന്നതിൽ തീവ്രത കാണിക്കുക, അവ അറിഞ്ഞുകിലേ ഞാൻ പ്രവൃത്തിക്കുകയുള്ളൂ, അല്ലെങ്കിൽ കൽപ്പനകൾ നടപ്പിലാക്കുകയുള്ളൂ എന്ന രീതിയിൽ അവയുമായി കർമ്മങ്ങളെ ബന്ധിപ്പിക്കുക എന്നിത്യാദി സമീപനങ്ങൾക്കെതിരിൽ ഒരു മുന്നറിയിപ്പ് മാത്രമാണ്.

ആദത്തുകളുടേയും (ഇബാദത്തല്ലാത്ത അനുവദനീയമായ സമ്പ്രദായങ്ങൾ) ക്രയവിക്രയങ്ങളുടേയും വിഷയത്തിൽ അതിന്റെ ആശയങ്ങളിലേക്ക് ശ്രദ്ധതിരിക്കുക അവയിലെ തത്വങ്ങൾ അന്വേഷിക്കുക എന്നതാണ് അസ്വ്ല് (അടിസ്ഥാനം) അവകളിൽ ചിലതിലെല്ലാം ഹിക്മത്തുകളും (തത്വങ്ങളും) അർത്ഥങ്ങളും വെളിപ്പെട്ടിട്ടില്ലെങ്കിലും ശരി.²²

എട്ട്: പ്രയാസം ഒരിക്കലും ശരീഅത്തിൽ ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടിട്ടില്ല. അതിനാലാണ് നടന്നുപോയി ഹജ്ജ് നിർവ്വഹിക്കാൻ നേർച്ച നേർന്ന ഒരു വ്യഭനോട്, അയാൾ തന്റെ മക്കൾക്കിടയിൽ വഹിക്കപ്പെടുകയായിരിക്കെ നബി ﷺ പറഞ്ഞു:

إِنَّ اللَّهَ عَن تَغْيِبٍ هَذَا نَفْسَهُ لَعْنِي

“ഇയാൾ സ്വന്തത്തെ ശിക്ഷിക്കുന്നതിൽ നിന്ന് അല്ലാഹു ധനികനാണ്.” അയാളോട് വാഹനത്തിൽ കയറി സഞ്ചരിക്കാൻ നബി ﷺ കൽപ്പിച്ചു.²³

ഉപരിസൂചിത തത്വം സ്ഥാപിച്ച് ഇസ്ലാം ഇബ്നു അബ്ദുസ്സലാം ﷺ പറഞ്ഞു: “പ്രയാസകരമായ മുറുകുകൊണ്ട് അല്ലാഹു ﷻയിലേക്ക് സാമീപ്യം തേടൽ ശരിയാവുകയില്ല. കാരണം സാമീപ്യം തേടുന്ന കാര്യങ്ങളെല്ലാം അല്ലാഹു ﷻയെ മഹത്വപ്പെടുത്താനാണ്. പ്രയാസത്തിന്റെ യാതൊരുകാര്യവും മഹത്വപ്പെടുത്തലോ ആദരിക്കലോ അല്ല.”²⁴

ദാസനോട് ആവശ്യപ്പെട്ടത് കഴിവിന്റെ പരമാവധി കൽപ്പനകൾ പ്രാവർത്തികമാക്കുവാനും തിന്മകൾ വർജ്ജിക്കാനുമാണ്. നബി ﷺ പറഞ്ഞു :

فَإِذَا نَهَيْتُمْ عَن شَيْءٍ فَاجْتَنِبُوهُ ، وَإِذَا أَمَرْتُمْ بِشَيْءٍ فَأَتُوا مِنْهُ مَا اسْتَطَعْتُمْ

“ഞാൻ നിങ്ങളോട് വല്ലതും വിരോധിച്ചാൽ നിങ്ങളിൽനിന്നും വിട്ടു നിൽക്കണം. വല്ലതും കൽപ്പിച്ചുവെങ്കിലോ കഴിവിന്റെ പരമാവധി നിങ്ങളത് നിർവ്വഹിക്കുകയും വേണം.”²⁵

²¹ അബൂദാവൂദ് 1888
²² ഇമാം ശാത്രിബിയുടെ അൽമുവാഫഖത്ത് 2:300-310 നോക്കുക.
²³ മുസ്ലിം 1642
²⁴ ഖവാഇദ് അഹ്കാം 1: 30
²⁵ ഫത്ഹുൽ ബാരി 13 : 264

ശരിഅത്തിന്റെ അടിസ്ഥാനം അടിയാറുകൾക്ക് എളുപ്പമുണ്ടാക്കുക, പ്രയാസം ഇല്ലാതാക്കുക എന്നതാണ്. അതിൽ തന്നെയാണ് ശരിഅത്തിന്റെ നിർമ്മിതിയും. അല്ലാഹു ﷻ പറയുന്നു:

مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ

“.... ..നിങ്ങൾക്ക് ഒരു ബുദ്ധിമുട്ടും വരുത്തിവെക്കണമെന്ന് അല്ലാഹു ഉദ്ദേശിക്കുന്നില്ല.” (വി.കു. 5:6)

അതിനാലാണ് പ്രവർത്തനങ്ങൾക്കുള്ള സ്ഥാനങ്ങളുടെ ഏറ്റക്കുറച്ചിലിനും, കർമ്മങ്ങളുടെ ശ്രേഷ്ഠതയുടെ തോതിനുമനുസരിച്ച് പ്രതിഫലത്തിനും ഏറ്റക്കുറച്ചിലുണ്ടായത്; പ്രയാസം കഠിനമാകട്ടെ, കുറവാകട്ടെ.²⁶

പക്ഷേ ഇവിടെ സംശയലേശമന്യേ മനസ്സിലാക്കേണ്ട ഒന്നുണ്ട്, ഒരാൾ ശഠിയായ ഒരു കർമ്മം നിർവ്വഹിക്കുന്നത് കാരണത്താൽ വന്ന് ചേരുന്നതായ പ്രയാസം -ആ പ്രയാസം അല്ലാഹു ﷻ ഒരിക്കലും ആ പ്രവർത്തനത്തോടൊപ്പം ഉദ്ദേശിച്ചിട്ടില്ല- ആ വ്യക്തിയുടെ പ്രതിഫലത്തെ വർദ്ധിപ്പിക്കുന്നു. അല്ലാഹു ﷻ പറഞ്ഞു :

ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَطْءُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوِّ نِيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ.....

“.....അതെന്ന് കൊണ്ടെന്നാൽ അല്ലാഹുവിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽ അവർക്ക് ദാഹവും ക്ഷീണവും വിശപ്പും നേരിടുകയോ, അവിശ്വാസിയെ പ്രകോപിപ്പിക്കുന്ന വല്ല സ്ഥാനത്തും അവർ കാൽവെക്കുകയോ, ശത്രുവിന് വല്ല നാശവും ഏൽപ്പിക്കുന്നപക്ഷം അതുകാരണം അവർക്ക് ഒരു സൽകർമ്മം രേഖപ്പെടുത്താതിരിക്കുകയില്ല...” (വി.കു. 9:120)

ജാബിർ ﷺ പറയുന്നു: ഞങ്ങളുടെ വീടുകൾ പള്ളിയിൽനിന്ന് വിദൂരത്തായിരുന്നു. അവിടം വിൽക്കുവാനും പള്ളിയോട് അടുത്ത് താമസിക്കുവാനും ഞങ്ങൾ ഉദ്ദേശിച്ചു. അപ്പോൾ അല്ലാഹുവിന്റെ റസൂൽ ﷺ ഞങ്ങളോട് അത് വിലക്കി. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:

إِنَّ لَكُمْ بِكُلِّ خُطْوَةٍ دَرَجَةٌ

“നിശ്ചയം, നിങ്ങൾക്ക് ഓരോ കാൽവെയ്പ്പിനും ഓരോ പദവിയുണ്ട്.”²⁷

ഹജ്ജ് വേളയിൽ ആർത്തവകാരിയായ ആയിശ ﷺക്ക് ഉറ നിർവ്വഹിക്കാൻ കഴിയാത്തതിൽ പ്രയാസപ്പെട്ട് അവർ പ്രവാചകൻ ﷺ യോട് പറഞ്ഞു:

²⁶ ഖവാഹിദുൽ അഹ്കാം. 1 :29

²⁷ മുസ്ലിം 664

يَا رَسُولَ اللَّهِ ، يَصْدُرُ النَّاسُ بِنُسُكَيْنِ وَ أَصْدُرُ بِنُسُكٍ ؟

“ജനങ്ങളെല്ലാം ഹജ്ജും ഉറയും നിർവ്വഹിച്ച് മടങ്ങുന്നു. ഞാനാകട്ടെ ഹജ്ജ് മാത്രം ചെയ്ത് മടങ്ങുന്നു.” അപ്പോൾ പ്രവാചകൻ ﷺ പറഞ്ഞു :

انظري ، فإذا طهرت فأخرجي إلى التَّعْجِيمِ فَأَهْلِي ثُمَّ اتَيْنَا بِمَكَانٍ كَذَا ، وَكَلِمَةٍ عَلَى قَدْرِ نَفْسِكَ أَوْ نُصْبِكَ

“ആയിശാ കുറച്ച് കാത്തുനിൽക്കൂ.. നിങ്ങൾ ശുദ്ധിയായാൽ തൻ്റെമിലേക്ക് പുറപ്പെടുക. അവിടെവെച്ച് ഇഹ്റാമിൽ പ്രവേശിക്കുക. പിന്നെ നിങ്ങൾ നമ്മുടെ അടുക്കലേക്ക്, ഇന്ന സ്മലത്തേക്ക് വരിക. പക്ഷേ നിങ്ങളുടെ ഉറ നിങ്ങൾ ചിലവഴിക്കുന്നതനുസരിച്ചും, അദ്ധ്യാനിക്കുന്നതിനനുസരിച്ചും പ്രതിഫലം ലഭിക്കുന്നതായിരിക്കും” ²⁸

ഇസ്ലാമിന്റെ അബ്ദിസ്സലാം ഈ വിഷയത്തിൽ പറയുന്നു: “പ്രയാസം കുറഞ്ഞ പ്രവർത്തിക്കുന്നവനേക്കാൾ പ്രയാസപ്പെട്ട് പ്രവർത്തിക്കുന്നവന് പ്രതിഫലം ലഭിക്കപ്പെടുമെങ്കിൽ ആ പ്രവൃത്തിക്കുള്ള മാനദണ്ഡമെന്തെന്ന് ചോദിക്കപ്പെട്ടാൽ ഞാൻ പറയും: രണ്ടു പ്രവൃത്തികൾ, ശറഫി (സ്ഥാനത്തിലും നിബന്ധനകളിലും സനദി(തെളിവിലും)ലും, അർകാനുകളിലും ഒത്തുവരുന്നു. അവ നിർവ്വഹിക്കുന്ന രണ്ടിലൊരാൾ അപരനേക്കാൾ പ്രയാസം സഹിക്കേണ്ടി വരുന്നു. ഇവിടെ രണ്ടുപേരും കർമ്മനിർവ്വഹണത്തിൽ തുല്യമായതിനാൽ അവർ രണ്ടുപേരുടേയും കൂലി തുല്യമാണ്. എന്നാൽ അവർ രണ്ടിലൊരാൾ അല്ലാഹുവിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽ പ്രയാസം സഹിക്കുന്നുണ്ട്. അത് പ്രസ്തുത പ്രവൃത്തിതന്നെ പ്രയാസമായതിനാലല്ല. ആയതിനാൽ പ്രവൃത്തിക്കപ്പറമുള്ള ഒരു പ്രയാസം സഹിക്കേണ്ടി വന്നതിനാൽ അയാൾക്ക് പ്രതിഫലം നൽകപ്പെടും.”²⁹

രണ്ട് കർമ്മങ്ങളിൽ ഒന്ന് നിർവ്വഹിക്കുമ്പോൾ ഉണ്ടാകുന്ന പ്രയാസം അല്ലാഹുവിന്റെ മാർഗ്ഗത്തിൽ സഹിക്കുന്നതിനാലാണ് പ്രതിഫലം ലഭിക്കുന്നത്; അല്ലാതെ ആ പ്രവൃത്തി തന്നെ പ്രയാസമായതുകൊണ്ടല്ല. ³⁰

²⁸ ഫത്ഹുൽ ബാരി 3 :714
²⁹ തണുപ്പുള്ള അവസരത്തിൽ ജമാഅത്തായി ഫജർ നമസ്കരിക്കുന്നതുപോലെ; തണുപ്പിനെ പ്രതിരോധിക്കാൻ സൗകര്യമുള്ളവനും അതില്ലാത്തവനും ജമാഅത്തായുള്ള ഫജർ നമസ്കാരത്തിന്റെ സ്ഥാനത്തിലും ശർത്വുകളിലും വ്യത്യാസമില്ല. ഒരുപോലെയാണ്. ആയതിനാൽ നമസ്കാരം നിർവ്വഹിക്കുന്നതിന് രണ്ടുപേർക്കും ഒരേ പ്രതിഫലമാണുള്ളത്. പക്ഷേ ഇവിടെ തണുപ്പിനെ പ്രതിരോധിക്കാൻ സൗകര്യമുള്ളവൻ അപരനെ അപേക്ഷിച്ച് പ്രയാസമില്ലാതെയാണ് നമസ്കാരം നിർവ്വഹിച്ചത്. എന്നാൽ സൗകര്യമില്ലാത്തവൻ തണുപ്പിനെ പ്രതിരോധിക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നുവെങ്കിലും യാതൊന്നും കാണുന്നില്ല. അല്ലാഹുവിന്റെ പ്രീതിക്കായി ജമാഅത്തിൽ പങ്കുകൊള്ളാൻ അയാൾ പ്രയാസം സഹിക്കാൻ നിർബന്ധിതനാകുന്നു. അയാൾ അത് സഹിക്കുന്നു. ഇതിൽ അയാൾക്ക് സൗകര്യമുള്ളവനേക്കാൾ പ്രതിഫലം ലഭിക്കും. പ്രസ്തുത പ്രയാസം ഫജർ നമസ്കാരത്തോടൊപ്പം ഉദ്ദേശിക്കപ്പെട്ടതോ, മതമാക്കപ്പെട്ടതോ അല്ല. പ്രത്യേക പ്രയാസം പുതുതായി കടന്നുവന്നതാണ്. അത് സഹിക്കാൻ താൻ നിർബന്ധിതനാവുകയും അല്ലാഹുവിന്റെ പ്രീതിക്കായി അത് സഹിക്കുകയും ചെയ്തതിനാലാണ് പ്രത്യേകമായ ഈ പ്രതിഫലം ലഭിക്കുന്നത്. (വിവ.)
³⁰ ക്വവാഇദ്ദുൽ അഹ്കാം. 1: 30